

Tisková zpráva

Povědomí české veřejnosti o České federaci potravinových bank – Potraviny 2022

- ⊙ O České federaci potravinových bank (ČFPB) dosud neslyšela nadpoloviční většina (51 %) české veřejnosti. Zbývajících 49 % dotázaných o ČFPB slyšelo, nicméně z nich pouze 6 % ví dobře, čím se zabývá, 28 % to ví zhruba a 15 % neví, čím se ČFPB zabývá.
- ⊙ Respondenti, kteří uvedli, že alespoň zhruba ví, čím se ČFPB zabývá, pak skutečně v otevřené otázce vlastními slovy správně popsali její hlavní činnosti, tedy distribuci a rozdělování potravin, shromažďování a skladování potravin, pořádání sbírek a pomoc potřebným.
- ⊙ 89 % respondentů z těch, kteří dobře či zhruba ví, čím se ČFPB zabývá, ji považuje za důvěryhodnou organizaci.
- ⊙ Dle respondentů potřebují nejvíce potravinovou pomoc rodiče samoživitelé (25 %), chudí/sociálně slabí lidé a lidé bez domova (shodně 20 %).
- ⊙ Co se týká zdrojů, odkud potravinové banky získávají potraviny, tak respondenti nejčastěji uváděli obchodní řetězce, super/hypermarkety, prodejce (34 %), dále pak Sbírkou potravin (17 %) a lidi, občany a fyzické osoby (10 %).
- ⊙ Většinově dokázali respondenti správně určit, jaké aktivity vykonává či nevykonává ČFPB. Konkrétně 74 % respondentů správně souhlasilo, že ČFPB organizuje Sbírkou potravin, shodně 64 %, že přerozděluje potraviny z obchodních řetězců dobročinným organizacím a že bojuje proti hladu a plýtvání potravinami, 58 % že rozdává potraviny přímo lidem, kteří si je nemohou dovolit a 52 % že podporuje solidaritu mezi lidmi ve společnosti. Naopak nesouhlasná odpověď správně převážila u dvou aktivit, jmenovitě měření množství vyplývaných potravin v domácnostech a prodávání potravin s prošlým datem „minimální trvanlivost“/„spotřebujte do“, které nepatří mezi náplň práce ČFPB.
- ⊙ Sbírkou potravin se opakovaně účastní 16 % dotázaných, dalších 18 % se pak účastnilo jednou. Většina (66 %) dotázaných se však Sbírkou potravin nikdy nezúčastnila.

Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
Tel.: 210 310 587; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

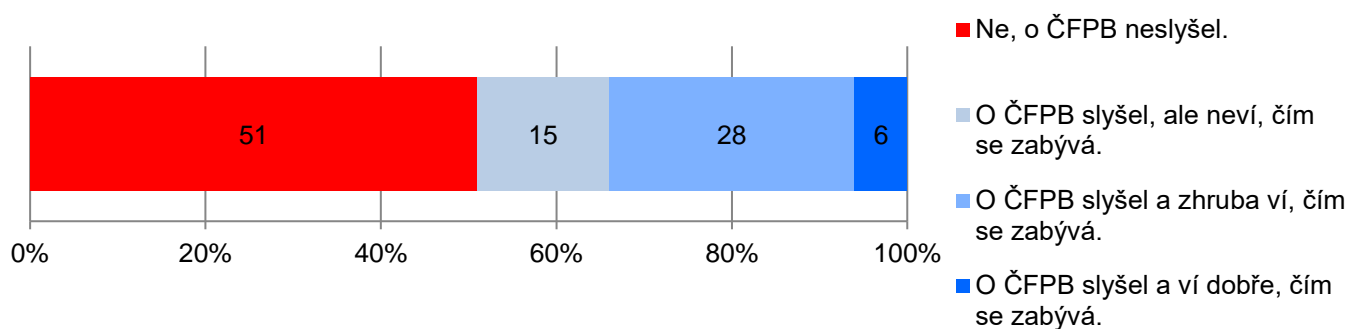

Do speciálního výzkumu Potraviny 2022 CVVM SOÚ AV ČR zařadilo několik otázek týkajících se České federace potravinových bank (ČFPB). Konkrétně nás zajímalo, zda čeští občané mají povědomí o této federaci a zda ví, čím se zabývá, přičemž měli odpovídat jak vlastními slovy, tak i pomocí souhlasu či nesouhlasu s konkrétními aktivitami. Pomocí otevřených otázek jsme dále od těch respondentů, kteří o ČFPB slyšeli, zjišťovali, jaká cílová skupina podle jejich názoru nejvíce potřebuje potravinovou pomoc a odkud potravinové banky získávají potraviny. Na závěr jsme se všech respondentů ptali, zda se někdy zúčastnili Sbírkou potravin, což je jedna z aktivit, kterou ČFPB realizuje. Výsledky na výše uvedené otázky budou prezentovány v této tiskové zprávě.

Česká federace potravinových bank (ČFPB) je nezisková organizace, která na národní i nadnárodní úrovni zastřešuje 15 regionálně působících bank v ČR. Jejím hlavním cílem je koordinace činnosti regionálních bank, podpora jejich rozvoje, získávání finančních i materiálních zdrojů, sumarizace výsledků, provozování centrálního skladu pro příjem a distribuci potravinových darů a zajišťování dodržování základních pravidel Charty evropských potravinových bank.¹ Potravinové banky získávají potraviny od obchodních řetězců, z potravinových sbírek, evropského programu potravinové pomoci, od pěstitelů, producentů či jednotlivců a distribuuje je dobročinným organizacím. Skrze tyto organizace se potraviny dostávají k potřebným, mezi které patří zejména opuštění senioři, rodiče samoživitelé, rodiny v krizi, lidé bez domova či lidé s psychickým a tělesným postižením.²

První otázka ve výzkumu zjišťovala, zda a případně do jaké míry má česká veřejnost povědomí o existenci České federace potravinových bank (ČFPB). Z výsledků výzkumu vyplývá (viz graf 1), že nadpoloviční většina (51 %) respondentů o České federaci potravinových bank dosud nikdy neslyšela a dalších 15 % o ČFPB sice již slyšelo, ale neví, čím se zabývá. Necelé tři desetiny (28 %) dotázaných o ČFPB slyšeli a zhruba ví, čím se zabývá, a další více než dvacetina (6 %) respondentů ví dobře, čím se ČFPB zabývá.

Graf 1: Povědomí o České federaci potravinových bank (%)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 14. 7. – 4. 9. 2022, 821 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Analýza z hlediska sociodemografických charakteristik ukázala, že o ČFPB častěji neslyšeli muži, lidé ve věku do 29 let, studenti, dotázaní se základním či středním vzděláním bez maturity, obyvatelé Jihočeského a Olomouckého kraje, a ti, kteří nepovažují plýtvání potravinami za velký celospolečenský problém.

Těm respondentům, kteří uvedli, že o ČFPB slyšeli a alespoň zhruba ví, čím se zabývá (N = 279), jsme dále položili otevřenou otázku, ve které měli vlastními slovy popsat, co je podle jejich názoru náplní činnosti ČFPB, přičemž mohli uvést dvě odpovědi.⁴ Odpovědi respondentů se poměrně často opakovaly, proto jsme vytvořili několik kategorií, do kterých jsme jednotlivé odpovědi zakódovali. Výsledky zobrazuje tabulka 1.

Jak můžeme z tabulky vidět, nejčastěji respondenti správně uváděli, že se ČFPB zabývá distribucí a rozdělováním potravin (28 %) a rovněž i shromažďováním, skladováním a sběrem potravin (21 %). Přibližně sedmina respondentů uvedla, že ČFPB pořádá sbírky, např. Sbíрку potravin (14 %) a také že pomáhá potřebným, sociálně slabým a dalším osobám, např. lidem v krizi, lidem bez domova či rodičům samoživitelům (13 %). Necelá dvacetina (4 %) lidí také správně popsala, že ČFPB vytváří zásoby a rezervy a že bojuje proti plýtvání potravinami a 2 % dotázaných uvedla, že ČFPB sdružuje všechny regionální potravinové banky. Více než desetina (13 %) respondentů uvedla jinou odpověď, která nespadá do vytvořených kategorií.

¹ <https://www.potravinovebanky.cz/nase-cinnost>

² <https://www.potravinovebanky.cz/potravinove-banky-v-cr>

³ Znění otázky: „Slyšel jste o České federaci potravinových bank?“ Možnosti odpovědí: Ne, o České federaci potravinových bank jste neslyšel; o České federaci potravinových bank jste slyšel, ale nevíte, čím se zabývá; o České federaci potravinových bank jste slyšel a zhruba víte, čím se zabývá; o České federaci potravinových bank jste slyšel a více dobře, čím se zabývá.“

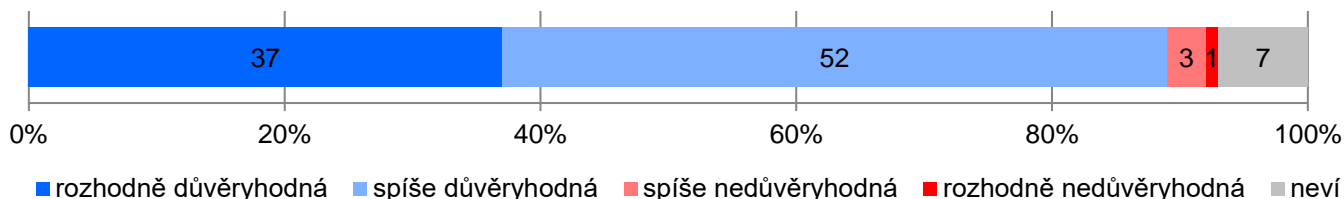
⁴ Znění otevřené otázky: „Popište, prosím, čím se podle Vašeho názoru Česká federace potravinových bank zabývá? Můžete uvést 2 odpovědi.“

Tabulka 1: Čím se ČFPB zabývá?

	Četnost	Procenta (%)
distribuce a rozdělování potravin	118	28
shromažďování, skladování a sběr potravin	88	21
pořádání sbírek (Sbírka potravin)	60	14
pomáhá potřebným, soc. slabí, konkrétní subjekty (lidé v krizi, bezdomovci, samoživitelé)	53	13
vytváření zásob a rezerv	17	4
boj proti plýtvání potravinami	15	4
sdužuje všechny potravinové banky	9	2
neví	7	2
jiná odpověď	53	13

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 10. – 26. 7. 2021, 417 odpovědí, 279 respondentů starších 15 let, kteří o ČFPB slyšeli a zhruba nebo dobře ví, čím se zabývá, osobní rozhovor.

Mimo otázku na to, čím se ČFPB zabývá, jsme se těch samých respondentů rovněž ptali, zda považují Českou federaci potravinových bank za důvěryhodnou či nedůvěryhodnou organizaci.⁵ Z výsledků zobrazených v grafu 2 je patrné, že naprostá většina (89 %) těch, kteří alespoň zhruba ví, čím se ČFPB zabývá, ji považuje za důvěryhodnou organizaci, z toho pro 37 % je „rozhodně důvěryhodná“ a pro 52 % „spíše důvěryhodná“. Pouze necelá dvacitina (4 %) zastává opačný názor, když ji označila jako „spíše či rozhodně nedůvěryhodnou“ organizaci a další necelá desetina (7 %) dotázaných v této otázce „neví“.

Graf 2: Důvěryhodnost ČFPB (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 10. – 26. 7. 2021, 279 respondentů starších 15 let, kteří o ČFPB slyšeli a zhruba nebo dobře ví, čím se zabývá, osobní rozhovor.

Jaká cílová skupina potřebuje nejvíce potravinovou pomoc, jsme se ptali všech respondentů, kteří o ČFPB někdy slyšeli (N = 404). Šlo o otevřenou otázku, přičemž respondenti mohli uvést dvě odpovědi. Na otázku jsme získali celkem 680 odpovědí, ze kterých jsme dle četnosti jejich výskytu vytvořili několik kategorií (viz tabulku 2). Podle respondentů, kteří o ČFPB slyšeli, nejvíce potravinovou pomoc potřebují rodiče samoživitelé (25 %), chudí/sociálně slabí a lidé bez domova (shodně 20 %). Více než desetina (12 %) dotázaných jako klíčovou cílovou skupinu označila seniory. Ostatní možnosti uváděli respondenti již méně často, ale stojí za to zmínit ještě lidi v krizi (5 %), uprchlíky a přistěhovalce (5 %) či děti (2 %). Z odpovědí je naprosto evidentní, že respondenti dokázali správně definovat cílové skupiny, které nejvíce potřebují potravinovou pomoc.

⁵ Znění otázky: „Je podle Vás Česká federace potravinových bank důvěryhodnou nebo nedůvěryhodnou organizací?“ Možnosti odpovědí: rozhodně důvěryhodnou, spíše důvěryhodnou, spíše nedůvěryhodnou, rozhodně nedůvěryhodnou.

Tabulka 2: Jaká cílová skupina potřebuje nejvíce potravinovou pomoc?⁶

	Četnost	Procenta (%)
rodiče samoživitelé	167	25
chudí, sociálně slabí lidé	138	20
lidé bez domova	133	20
důchodci, senioři	83	12
lidé v krizi/nouzi, po živelných katastrofách, válce	35	5
uprchlíci, migranti, přistěhovalci, Ukrajinci	33	5
děti, dětské domovy	13	2
nemocní, postižení	9	1
potřební (obecně)	8	1
rodiny s dětmi	7	1
nezaměstnaní	5	1
neví	31	5
jiná odpověď	17	3

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviný 10. – 26. 7. 2021, 680 odpovědí, 404 respondentů starších 15 let, kteří o ČFPB slyšeli, osobní rozhovor.

Další otevřenou otázkou (bez nabídky odpovědí) jsme od respondentů, kteří o ČFPB slyšeli (N = 404) zjišťovali, odkud, z jakých zdrojů, podle jejich názoru potravinové banky získávají potraviny. Každý respondent mohl uvést tři odpovědi a celkem jsme jich získali 829. Analýza odpovědí probíhala stejně jako u ostatních otevřených otázek v průzkumu, tedy vytvořením kategorií pro nejčastěji se opakující se odpovědi, přičemž takto bylo vytvořeno celkem 11 kategorií a jedna pro jiné odpovědi. Nejvíce respondentů, více než třetina (34 %), uvedlo, že potravinové banky získávají potraviny od obchodních řetězců, super/hypermarketů a prodejců. Druhou nejčastější odpovědí, kterou uvedla necelá pětina (17 %) dotázaných, byly Sbírkky potravin. Desetina (10 %) respondentům uvedla jako zdroj potravin pro potravinové banky lidi, občany, fyzické osoby a další téměř desetina (8 %) pak uvedla obecně dárce a dary. Zbývající možnosti se objevily u dvacetiny a méně respondentů, byť zejména pěstitelé, farmáři, producenti, výrobci, různé organizace a společnosti tvoří nezanedbatelný počet odpovědí.

Tabulka 3: Odkud potravinové banky získávají potraviny?⁷

	Četnost	Procenta (%)
obchodní řetězce, super/hypermarkety, prodejci	282	34
Sbírkky potravin	139	17
lidé, občané, fyzické osoby	84	10
dárci, dary	68	8
pěstitelé, farmáři, zemědělci, tržnice	45	5
producenti, výrobci	37	4
podnikatelé, právnické osoby, organizace, společnosti, firmy	35	4
neziskové organizace, charity, nadace, sponzoři	25	3
gastro podniky (restaurace, jídelny)	21	3
stát, kraje, dotace	17	2
sklady	14	2
neví	51	6
jiná odpověď	12	1

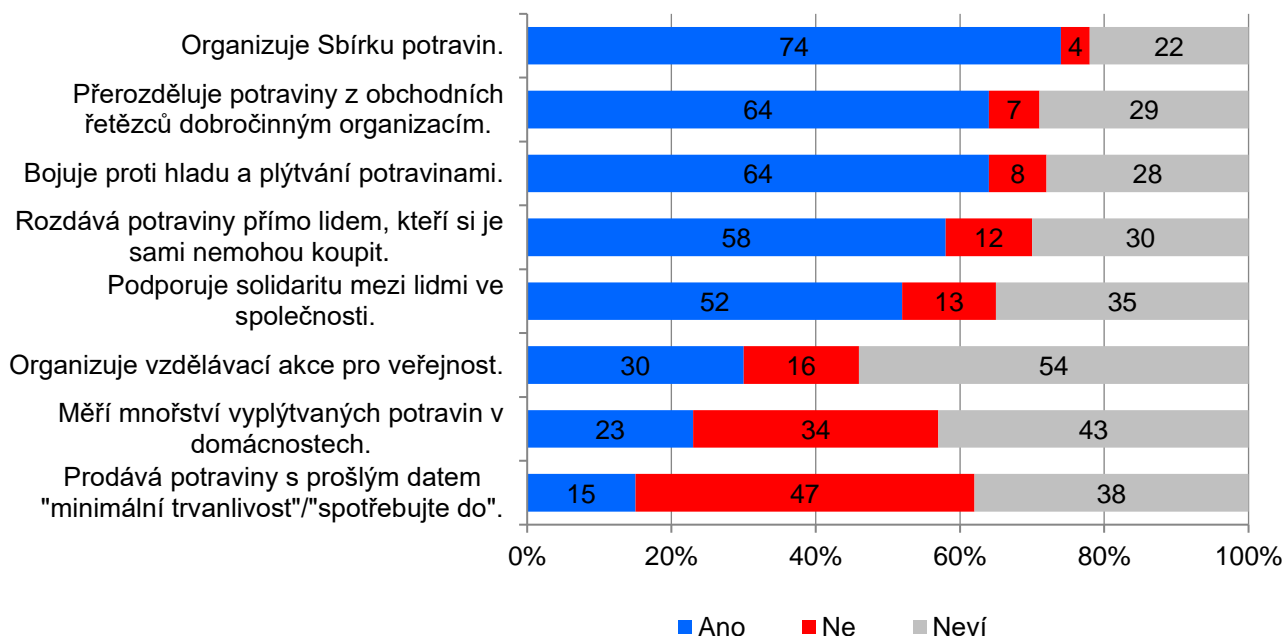
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviný 10. – 26. 7. 2021, 829 odpovědí, 404 respondentů starších 15 let, kteří o ČFPB slyšeli, osobní rozhovor.

⁶ Znění otevřené otázky: „Jaká cílová skupina, podle Vás, potřebuje nejvíce potravinovou pomoc? Můžete uvést 2 odpovědi.“

⁷ Znění otevřené otázky: „Odkud, podle Vašeho názoru, potravinové banky získávají potraviny? Můžete uvést 3 odpovědi.“

Všem respondentům zařazeným do výzkumu jsme předložili několik aktivit, u kterých měli rozhodnout, zda se podle jejich názoru jedná o aktivity, které vykonává ČFPB.⁸ Výsledky znázorňuje následující graf 3. Vzhledem k tomu, že otázka byla položena všem respondentům, tedy i těm, kteří o ČFPB nikdy neslyšeli, tak nepřekvapivě u všech položek byl zaznamenán vysoký podíl odpovědi „nevím“, který se pohyboval od 22 do 54 %. Obecně jsou však výsledky pozitivní, jelikož u pěti aktivit, které jsou hlavními aktivitami ČFPB, respondenti odpověděli správně, tedy odpovědi „ano“. Konkrétně téměř tři čtvrtiny (74 %) respondentů uvedly, že ČFPB organizuje Sběrku potravin. Necelé dvě třetiny (64 %) respondentů rovněž správně uvedly, že ČFPB přerozděluje potraviny z obchodních řetězců dobročinným organizacím a že bojuje proti hladu a plýtvání potravinami. Nadpoloviční většina respondentů souhlasila, že ČFPB rozdává potraviny přímo lidem, kteří si je nemohou dovolit (58 %), a že podporuje solidaritu mezi lidmi ve společnosti (52 %). V případě organizování akcí pro veřejnost byl zaznamenán nadpoloviční (54 %) podíl těch, kteří „neví“, tři desetiny (30 %) respondentů uvedly souhlasnou odpověď a 16 % nesouhlasnou odpověď. Tato aktivita nepatří mezi hlavní činnosti ČFPB, nicméně její zástupci pravidelně vystupují na různých vzdělávacích akcích, workshopech a konferencích. Zbývající dvě aktivity, u kterých převažovaly nesouhlasné odpovědi, skutečně nepatří mezi aktivity vykonávané ČFPB. Jmenovitě jde o měření množství vyplývaných potravin v domácnostech (23 % ano, 34 % ne) a prodávání potravin s prošlým datem „minimální trvanlivost“/„spotřebujte do“ (15 % ano, 47 % ne).

Graf 3: Jaké činnosti vykonává ČFPB? (%)

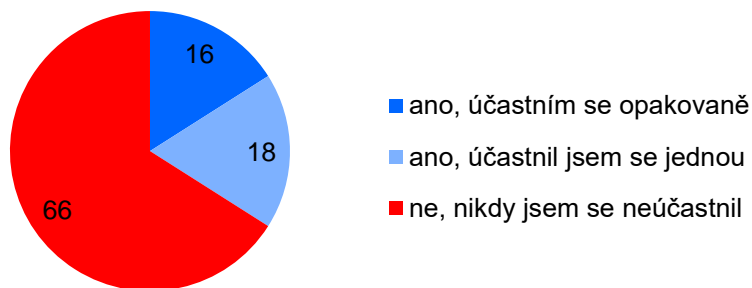
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 14. 7. – 4. 9. 2022, 821 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jednou z aktivit, kterou ČFPB organizuje, je Sběrka potravin, která probíhá pravidelně na podzim ve všech krajích ČR ve vybraných obchodech a rovněž i online. Jak ukázal náš výzkum (viz předchozí graf 3), jde zároveň o aktivitu, se kterou si lidé ČFPB nejčastěji spojují. Ve výzkumu nás proto zajímalo, zda se dotázaní Sběrky potravin účastní, či někdy v minulosti účastnili.⁹ Výsledky výzkumu ukázaly (viz graf 4), že většina, konkrétně dvě třetiny (66 %), české veřejnosti se Sběrky potravin nikdy nezúčastnila. Zbývají přibližně třetina (34 %) dotázaných se Sběrky potravin někdy účastnila, z toho 18 % se zúčastnilo jednou a 16 % respondentů se účastní opakovaně.

⁸ Znění otázky: „Které z následujících činností, podle Vašeho názoru, vykonává Česká federace potravinových bank? a) Přerozděluje potraviny z obchodních řetězců dobročinným organizacím., b) Bojuje proti hladu a plýtvání potravinami., c) Měří množství vyplývaných potravin v domácnostech., d) Organizuje vzdělávací akce pro veřejnost., e) Prodává potraviny s prošlým datem „minimální trvanlivost“ nebo „spotřebujte do“, f) Podporuje solidaritu mezi lidmi ve společnosti., g) Organizuje Sběrku potravin., h) Rozdává potraviny přímo lidem, kteří si je sami nemohou koupit.“ Možnosti odpovědí: ano, ne, nevím.

⁹ Znění otázky: „Účastnil jste se někdy Sběrky potravin?“ Možnosti odpovědí: ano, účastním se opakovaně; ano, účastnil jsem se jednou; ne, nikdy jsem se neúčastnil.

Graf 4: Účast ve Sběrce potravin

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Potraviny 14. 7. – 4. 9. 2022, 821 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Detailnější analýza odhalila, že opakovaně se Sběrky potravin častěji účastní ženy, vysokoškolsky vzdělaní, lidé ve věku 40 až 64 let, a ti, kteří subjektivně hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou. Naopak nikdy se Sběrky potravin nezúčastnili častěji muži, lidé ve věku do 29 let, dotázaní se základním či středním vzděláním bez maturity nebo vyučením a respondenti se špatnou životní úrovní vlastní domácnosti.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Potraviny 2022
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
Projekt:	Strategie AV21 „Potraviny pro budoucnost“
Termín terénního šetření:	14. 7. – 4. 9. 2022
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Vážení dat:	Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	821
Počet tazatelů:	73
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem – dotazování CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PL_120, PL_121, PL_122, PL_123, PL_124, PL_125, PL_128
Kód zprávy:	OR221014
Zveřejněno dne:	14. října 2022
Zpracovala:	Radka Hanzlová

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu „Potraviny pro budoucnost“.
<http://www.potravinav21.cz/>